HEIDEGGERIS IR PLATONAS: TIESOS SAMPRATA

Tomas Nemunas Mickevičius
Vilniaus universiteto
Filosofijos istorijos ir logikos katedra
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
Tel. (8 5) 266 7617
El. paštas: tomas.mickevicius@fsf.vu.lt

Šiuo straipsniu įsiterpiama į diskusiją Heideggerio ir Platono filosofijų santykio nustatymo klausimu. Straipsnyje trimis pagrindiniais argumentais parodoma, kad Platono dialogų korpuse galima aptikti tokią tiesos sampratą, kuri atitinka heidegeriškąją. Parodoma, pirma, kad tiek Platonas, tiek Heideggeris panašiai aptarė klaidingos kalbos genezę bei tokios kalbos reikšmę ne-tiesai; antra, kad tiek Platonas, tiek Heideggeris tiesą supranta kaip – Heideggerio terminu tariant – nepaslėptį su jai priklausančia paslėptimi; ir, trečia, kad Platono tekstuose galima aptikti vėlyvojo Heideggerio apmąstomų tiesos kaip nepaslėpties „galimybės sąlygų" struktūrinius atitikmenis.

Pagrindiniai žodžiai: *tiesa, tiesingumas, atitikimas, nepaslėptis, galimybės sąlygos*

Įvadas

Šiuo straipsniu įsiterpsiu į pastaruoju (ir ne tik) metu sprendžiamą problemą – Heideggerio ir Platono mąstymų santykio nustatymą (be paskirų straipsnių, reikia paminėti dvi neseniai pasirodžiusias monografijas šia tema: Francisco Gonzalezo *Heidegger and Plato: Dialogue and Dialectic* (2009) bei Marko Ralkowskio *Heidegger's Platonism* (2009). Nors šis santykis aptariamas įvairiais rakursais, čia apsiribosiu *tiesos* sampratos problema. Kaip žinoma, garsiajame 1940-ųjų straipsnyje „Platono mokymas apie tiesą" („Platons Lehre von der Wahrheit") Heideggeris teigia, kad Platono *Valstybės* olos analogijoje esama perėjimo iš autentiškos tiesos kaip nepaslėpties (Unverborgenheit) sampratos į išvestinę tiesos kaip tiesingumo[1] (Richtigkeit) sampratą. Kadangi pats Heideggeris, polemizuodamas su klasikine tiesos kaip tiesingumo samprata, laikosi tiesos kaip nepaslėpties sampratos, minėtąją Heideggerio platoniškosios tiesos sampratos kritiką apibendrinu tokia teze – *Platono ir Heideggerio tiesos sampratos nesutampa* – ir su ja polemizuoju. Tai darau ne tik kvestionuodamas kai kuriuos Heideggerio argumentus straipsnyje „Platono mokymas apie tiesą", bet ir nurodydamas už to straipsnio rėmų išeinančius argumentus grindžiant priešingą teiginį: *Platono raštų korpuse galima aptikti tokią tiesos sampratą, kuri savo pa-*

[1] Marius Povilas Šaulauskas 2011 metų paskaitų kurse „Šiuolaikinio filosofinio diskurso problemos ir perspektyvos" užsiminė apie jo paties ir Zenono Norkaus diskusijoje subrendusią mintį į lietuviškąją filosofinę terminiją įvesti „teisingumo" ir „tiesingumo" skirtį, atitinkančią „true" arba „correct" ir „right" skirtį anglų kalboje. „Tiesingumo" terminą versdamas vokiškąjį „Richtigkeit" čia ir vartoju, norėdamas pažymėti tiesos ypatybės turėjimą ir išvengti dorovinių bei teisinių konotacijų.

matiniais struktūriniais elementais sutampa su heidegeriškaja[2].

Kalbos reikšmė ne-tiesai: *vorhandene Wörterdinge* ir *γραφή*

Paskaitykime ištrauką iš Heideggerio paskaitų kurso *Platono Sofistas*, dėstyto tuo pat metu, kai buvo rašomas žymusis veikalas *Būtis ir laikas* (*Sein und Zeit*) (ši ištrauka nurodys dviejų šio mano straipsnio skirsnių eigą): „Kasdienė čia-būtis tarpsta dvigubame užskleistume [Verdecktheit]: paprasčiausiame pirminiame nežinojime ir daug pavojingesniame užskleistume, kuris kyla, kai šnekalai [das Gerede] tai, kas atskleista [das Entdeckte], paverčia netiesa. Šio dvigubo užskleistumo požiūriu filosofija įgyja pozityvų uždavinį prasiveržti link pačių dalykų [Sachen], o kita vertus, pradėti kovą prieš šnekalus. Abi šios tendencijos yra autentiški Sokrato, Platono ir Aristotelio dvasinio darbo impulsai“ (Heidegger 1992a: 16). Čia aptarkime antrąjį – ir, anot Heideggerio, daug pavojingesnį – užskleistumo modusą. Pradėkime nuo to[3], kad Heideggeriui „<...> Tiesa pirmaprade prasme yra čia-būties atvertumas [Erschlossenheit], kuriam priklauso vidupasaulinio esinio atskleistis [Entdeckt-heit]“ (*Sein und Zeit*[4]: 220). O vienas iš veiksnių, konstituojančių šį atvertumą, taigi ir pačią tiesą, kaip tik ir yra kalba (Sprache) arba pirmiau jos einanti ir jos pamatu esanti šneka (Rede). Ne tik vėlyvajame „Laiške apie humanizmą“ Heideggeris sako: „Kalba [Sprache] yra būties namai“ (Heidegger 1976: 313), bet dar veikale *Būtis ir laikas* rašė: „šneka [Rede] <…> konstituoja būties-pasaulyje atvertumą [Erschlossenheit].“ (*Sein und Zeit*: 162) Kaip tad gali būti, kad šneka, kuri konstituoja būties supratimą, cituotose *Sofisto* paskaitose įvardijama (šnekalų modusu) kaip tai, kas veikiau užskleidžia būtį? Šitai lemia tokia Heideggerio įvardyta kalbos savybė ar galimybė: „Kalba gali tapti suskaidyta į objektinius[5] žodžia-

[2] Žinoma, tokią tezę formuluoti reikia labai atsargiai. Pirmiausia, kalbant apie Platono pažiūras visuomet reikia turėti mintyje, kad niekur (išskyrus laiškus – jeigu juos ar bent kai kuriuos iš jų laikome autentiškais) Platonas nekalba tiesiogiai. Kaip savo monografijoje apie Platono mąstymo visumą teigia Naglis Kardelis, „Apodiktinio tikrumo vengimas nulemia tai, kad visus teiginius, kuriuos aptinkame Platono tekstuose, privalome laikyti ne tiek Platono išsakomais, kiek *Platono dialogų korpuse aptinkamais teiginiais*“ (Kardelis 2007: 70). Todėl ir pačią formuluotę „Platono tiesos samprata“ reikėtų vertinti su atitinkamomis išlygomis. Ir antra, parodydamas, kas gimininga Heideggerio ir Platono tiesos sampratose, šiame darbe neaptariu svarbių skirtumų – pvz., etinio matmens tiesos sampratoje buvimas ir nebuvimas; taip pat parodęs, kodėl Heideggerio argumentai grindžiant išvestinės tiesos sampratos buvimą olos analogijoje nėra pagrįsti, nesiimu analizuoti kitų Platono tekstų, kuriuose būtų galima rasti tokią tiesos sampratą (pvz., pats Heideggeris tai daro analizuodamas *Teaitetą*); tebūnie šios temos – ateities darbams, o čia pamėginsiu parodyti tuos Platono tekstuose aptinkamus tiesos bruožus, kurie struktūriškai panašūs į heidegeriškosios tiesos sampratos bruožus.

[3] Čia daugiausia nagrinėsiu *Būties ir laiko* § 35 ir § 44; tvarkos dėlei reikia pasakyti, kad pirmasis skirtas veikiau kasdienei **čia-būties situacijai kalbos aspektu** išskleisti, antrasis – mokslinei tiesos kaip tiesingo teiginio sampratos išsklaidai ir kritikai. Nors *Būtyje ir laike* šie paragrafai nepriklauso tam pačiam poskyriui, tačiau čia, manydamas, kad jie vienijami bendrų probleminių šaknų, juos cituoju tarsi vientisai vienas kitą papildančius – tai nėra nepagrįsta, nes pats Heideggeris § 44 palieka nuorodas į § 35.

[4] Patogumo dėlei cituodamas *Būtį ir laiką* nurodau ne kurio nors konkretaus vertimo ar leidimo puslapius, bet kanoninio leidimo numeraciją, paprastai žymimą ir vėlesniuosiuose leidimuose bei vertimuose. Jei esama cituojamos atkarpos lietuviško vertimo – Arvydo Šliogerio (Heidegeris 1992) ar Tomo Kačerausko (Heideggeris 2012), nurodau ir pastarojo, ir kanoninio leidimo puslapius.

[5] Gana sunkiai išverčiamos Heideggerio vartojamų būdvardžių poros „zuhanden“ ir „vorhanden“ pastarąjį verčiu sekdamas Mintauto Gutausko straipsniu (Gutauskas 2000: 55).

daikčius. [Die Sprache kann zerschlagen werden in vorhandene Wörterdinge.]“ (*Sein und Zeit*: 161). Čia mąstytojas turi galvoje jo paties aptartą būties supratimo interpretacijos (Auslegung) išsisakymą ištara (Aussage), taigi tokį vyksmą, kai būties supratimą konstituojanti šneka tarsi atsiskiria nuo savo tikrosios buveinės (Dasein), praranda čia-būtiškąjį ir įgyja veikiau objektinį (vorhanden) pobūdį. Tačiau, anot jo, vis dėlto „Ištara nėra laisvai kyburiuojantis vyksmas [freischwebendes Verhalten], kuris pats savaime galėtų atverti [erschließen] esinius pirmapradžiu būdu, bet vyksta būties-pasaulyje pagrindu“ (*Sein und Zeit*: 156). Anot Heideggerio, ištara – ar, bendriau paėmus, kalba – nėra savipakankamas darinys; iš tiesų ji, kaip kalbėta ir apie tiesą, yra nulemta esinio, apie kurį kalbama, atsivėrimo. Tačiau, kita vertus, kalba turi ir tokią ypatybę, kad gali atitrūkti nuo konkretaus esinio atskleistumo, vykstančio čia-būtyje (Dasein). Taigi, „[š]neka [Rede], kuri priklauso esminei čia-būties būtiškajai sąrangai ir yra atverties [Erschlossenheit] sandas, gali virsti šnekalais [Gerede], o kartu ne tik neduoti būčiai-pasaulyje artikuliuoto supratimo, bet dar ir paslėpti [verschließen] bei užmaskuoti [verdecken] vidupasauliškąjį esinį. <…> Juk tai, kas pasakyta, visų pirma ir visada suprantama kaip tai, kas „sako“, t. y. atskleidžia [entdeckendes]. O štai šnekalų tikroji prigimtis – kadangi jie neleidžia sugrįžti prie *apšnekamojo* dalyko šaknų – yra užsklaida [Verschließen].“ (Heidegeris 1992: 85 / *Sein und Zeit*: 169). Tokiu atveju šis prarastas, tačiau vis tiek paradoksaliu būdu išlaikomas atskleistumas yra veikiau *regimybinio* pobūdžio, todėl atskleidžia ne tiesą, bet netiesą.

Mano galva, Platono dialoge *Faidras* galime rasti labai panašų svarstymą apie kalbos ir ne-tiesos santykį, kuris dargi savotiškai papildo ir vaizdingai paaiškina paties Heideggerio mintį. Turiu galvoje šį garsųjį Sokrato teiginį: „Raštas [γραφή], Faidrai, turi kažką siaubinga, kuo jis iš tiesų panašus į tapybą – mat jos palikuonys stovi kaip gyvi [ζῶντα], o jei jų ko nors paklaustumei, jie labai iškilmingai tyli“ (*Phaedr*. 275 d)[6]. Mano nuomone, šis Platono aprašomas kalbos sustingimas iš tiesų atitinka ir įvaizdija tą Heideggerio *Būtyje ir laike* aprašytą kalbos galimybę, kurią jis įvardijo kaip išsiskaidymą į objektinius žodžiadaikčius (vorhandene Wörterdinge); juk knyga – pats tikriausias „žodžiadaiktis“[7]! Knyga pati savaime labai tiksliai ir vaizdžiai iliustruoja Heideggerio norimą aptarti kalbos praradimą čia-būtiškojo ir įgijimą objektinio pobūdžio[8].

Negana to: ši Platono aprašoma kalbos savybė-galimybė taip pat siejama su ne-tiesos tema. Platono Sokratas sako: „<…> sieloms [rašmenys] atneš užmarštį [λήθην], nes nebus rūpinamasi atminties [μνήμης ἀμελετησία] [lavinimu] – juk prisiminti ims pasitikėdami raštu, iš išorės,

[6] *Faidrą* cituoju iš Kardelio vertimo (Platonas 1996).

[7] Žinoma, rašto ženklas ar spausdintas tekstas nėra *absoliučiai* tikslus heidegeriškųjų objektinių žodžiadaikčių vaizdinys, nes užrašyta gali būti ir autentiška kalba, taip pat ir su užrašytu tekstu galima turėti autentišką santykį. Vis dėlto šis vaizdinys, matyt, yra tinkamiausias Heideggerio minčiai pavaizduoti, nes rodo esant akivaizdų kalbos atitrūkimą nuo šnekančiojo ir įgijimą savarankiškos, objektinės būties.

[8] *Faidre* juk kalbama apie „<...> išmanančio žmogaus gyvą ir turinčią sielą [ζῶντα καὶ ἔμψυχον] kalbą, kurios atvaizdu teisėtai galima pavadinti užrašytąją kalbą <...>“ (*Phaedr*. 276 a). Beje, Michaelas Inwoodas pažymi, kad „Heideggeris dažnai sulygina Platono *psuchê* (sielos) sampratą su savuoju Dasein konceptu <...>“ (Inwood 2005: 78).

svetimų ženklų dėka, o ne iš vidaus, patys iš savęs. Taigi suradai vaistą ne atminčiai, o priminimui; taigi mokiniams teiki nuomonę, bet ne tiesą [δόξαν, ουκ ἀλήθειαν]“ (*Phaedr*. 275 a-b). Anot Platono, tiesinga kalba yra paremta pačių dalykų tiesos regėjimu: „Idant kalba būtų gera ir puiki, nejau oratoriaus protas neprivalo suvokti tiesos [ἀλήθεια] apie dalyką, kurį ruošiasi aptarti?“ (*Phaedr*. 259 e). Taigi tiek Platonas, tiek Heideggeris panašiai aptaria klaidingos, regimybinės kalbos genezę; nurodo, kad tokia kalba yra tikrovės paslėpimo šaltinis; taip pat tai, kad būtina sąlyga kalbai tiesinga kalbà būti yra pririštumas prie tiesioginio akivaizdumo.

Tiesa kaip nepaslėptis: *Un-verborgenheit* ir *ἀ-λήθεια*

Aptarėme antrąjį *Platono Sofisto* paskaitose Heidegerio išskirtą užskleistumo matmenį. Tačiau kaip yra su pirmuoju – „pirminiu nežinojimu (Unkenntnis)“? Ir kas apskritai yra tas „užskleistumas“ („Verdecktheit“)? Pradėkime nuo to, kad Heideggeris nesitenkina klasikine tiesos samprata – *veritas est adaequatio intellectus et rei* – ir ieško, kas gi yra šiosios pamatas. Anot mąstytojo, klasikiniu tiesos nešėju – teiginiu – iš tiesų „[d]emonstruojama ne žinojimo ir objekto ar net fiziškojo ir psichiškojo atitiktis [Übereinstimmung], bet ir ne „sąmonės turinių“ tarp savęs atitiktis. Nurodoma vien pati buvinio[9] atskleistybė (Entdeckt-sein), *jis* savuoju atskleistumo (Entdeckheit) „kaip“ (Heideggeris 2012: 94 / *Sein und Zeit*: 218). Taigi tiesa yra ne teisingas teiginio ar mąstymo atitikimas dalykui, tačiau pats dalyko *atsivėrimas*. Reikalas tas, kad „*[b]uvinio atskleistumas [Entdecktheit] ištaros [Aussage] išraiškumu [Ausgesprochenheit] pereina*[10] *į įpasauliško parankinio būtiškumą* [*innerweltlich Zuhandenen*]. *Tačiau kiek jame išsilaiko ryšys su objektiniu* [*Vorhandenem*] *k a i p a t s k l e i s t u m a s k o…, atskleistumas* (*tiesa*) [*Entdecktheit* (*Wahrheit*)] *savo ruožtu tampa objektiniu sąryšiu tarp objektinių* (*intellectus ir res*)“ (Heideggeris 2012: 97 / *Sein und Zeit*: 225). Tokiu būdu tiesos samprata praranda *atskleistinį* pobūdį ir įgyja tariamai skirtingų esinių *atitikties regimybę*. Tai dar viena lemtinga jau anksčiau aptartos kalbos savybės – galimybės „sudaiktėti“ pasekmė.

Pagilinkime šią kalbos prigimties paslėptą ir nuolat slepiamą tiesos kaip nepaslėpties sampratą. *Būtyje ir laike* Heideggeris savajai tiesos sampratai įvardyti vartoja ne tik „Entdecktheit“ terminą, bet ir „Unverborgenheit“ – pastarąjį, o ne pirmąjį jis vartos vėlesniojoje kūryboje. Manau, taip yra dėl to, kad pastarasis – „nepaslėptis“ – tiksliau atspindi mąstytojo norimą išreikšti mintį: tiesa savąja struktūra įima ir netiesos, paslėpties matmenį. Anot Heideggerio, tikrovė yra esmiškai *paslaptinga*, jos pamatą sudaro paslaptis („Geheimnis“, straipsnyje „Apie tiesos esmę“ pavartotas terminas), o tiesa tėra dalinis šios paslėpties paneigimas, ne-*paslėptis*. Ši tiesos kaip nepaslėpties esmei priklausanti paslėptis ir yra tas *Platono Sofisto* paskaitose Heideggerio paminėtas

[9] Kačerauskas šiame mano cituojamame vertime seka Tomu Sodeika ir Heideggerio terminą „Seienden“ verčia „buviniu“ – jis atitinka iki šiol mano vartotą Šliogerio vertinį „esinys“.

[10] Kačerausko žodžio *rückt* vertimą žodžiu „atsigręžia“ pakeičiau žodžiu „pereina“, nes jis tiksliau atspindi Heideggerio mintį: dėl atskleistumo išsakymo teiginiu *keičiasi* to atskleistumo pobūdis. „Vorhanden“ vertimą „esamuoju“, norėdamas šiame straipsnyje išlaikyti vertimo nuoseklumą, keičiu prieš tai pavartotu „objektiniu“.

pirminis pačios tikrovės užskleistumas. Žinia, šią tiesos sampratą Heideggeris konstruoja pagal analogiją su graikiškąja ἀλήθεια[11]. Nenuostabu, kad Platono mąstyme galime atrasti kaip tik tokią tiesos sampratą. Tiesą sakant, kaip tik Heideggeris yra nepamainomas mokytojas, kaip prakalbinti Platoną (ir kitus autorius) šiuo (ir kitais) klausimu. Čia neabejotinai galime pritarti Emmanuelio Levino (ir ne vien jo) pripažinimui: „Turiu pabrėžti dar vieną pamatinį Heideggerio mąstymo įnašą – naują būdą skaityti filosofijos istoriją. <...> Heidegger pasiūlo naują, tiesioginį būdą kalbėtis su filosofais ir prašyti didžiųjų klasikų visiškai aktualių patarimų“ (Levinas 1994: 36–37). Tad kaipgi Heideggeris kalbina Platoną? Reikia pasakyti, kad šis dialogas puikiai atitinka nuostatą, kurią Heideggeris nurodė kaip visų savo veikalų *motto*: „Wege – nicht Werke“ („Keliai – ne darbai“). Heideggerio atliktos Platono tekstų interpretacijos kito, kartais papildydamos, o kartais net kiek prieštaraudamos viena kitai. Toliau ir pamėginsiu kuo glausčiau nusakyti šį išsišakojantį Heideggerio kelią. Čia turime reikalo su keturiais tekstais: gimininga is paskaitų kursais *Iš tiesos esmės. Į Platono olos analogiją ir Teaitetą* (*Vom Wesen der Wahrheit. Zu Platons Höhlengleichnis und Theätet*, skaitytas 1931–1932 metais) bei *Būtis ir tiesa* (*Sein und Wahrheit*, skaitytas 1933–1934 metais, straipsniu „Platono mokymas apie tiesą“ („Platons Lehre von der Wahrheit“) bei paskaitų kursu *Parmenidas* (skaitytas 1942–1943 metais). Pirmuose trijuose tekstuose aptinkame tokią bendrą struktūrą: Heideggeris parodo, kokiu būdu Platono *Valstybės* olos analogijoje galima aptikti tiesos kaip nepaslėpties sampratą bei kokiu būdu ši tiesos samprata pakinta į išvestinę, tiesos kaip teisingos atitikties sampratą. Į akis krinta tai, kad tyrinėtojų mažiau nagrinėjamuose paskaitų kursuose, skirtingai nei vėliau paskelbtame straipsnyje, šis pakitimas atrandamas ne pačioje olos analogijoje, o dialoge *Teaitetas*. Paskaitų kursuose olos analogija traktuojama išimtinai kaip nepaslėpties iliustracija. Kokiu būdu šią garsią analogiją galime pamatyti kaip tik taip? Anot Heideggerio, „[k]adangi *kiekviename* lygmenyje lemiamu momentu yra minima ἀληθές negali būti jokios abejonės, kad analogija *apskritai* daugiausia nagrinėja ἀλήθεια“ (Heidegger 2009: 31). Garsiosios Platono olos vidus – paslėpties situacija, iškilimas iš jos – pačios nepaslėpties vyksmo, paties išslaptinimo (Entbergen) ar paslėpties neigimo analogija. Anot mąstytojo, „[t]ik tiesos esmė suprasta originalia graikiškosios ἀλήθεια prasme – nepaslėptis, susijusi su paslėptimi [Verborgenes] (kažkuo užmaskuotu [Verstelltes] ir apgaulingu [Verhülltes]) – turi esmingą ryšį su šiuo požeminės olos vaizdiniu. Ten, kur tiesa turi kitokią esmę, bet kur, kur tiesa nėra nepaslėptis ar bent jau nėra su ja susijusi, ten „olos analogija“ neturi pavyzdinės galios“ (Heidegger 1976: 224). Manau, šią interpretaciją galime laikyti metodine priemone kiek paradoksaliai (remiantis pačiu Heideggeriu) parodyti, kad Platono mąstyme galime aptikti Heideggeriui rūpimos pirmapradės tiesos kaip nepaslėpties sampratos išsklaidą. Tačiau Heideggeris tai, ką viena ranka davė, kita atsiima: anot jo, kaip tik šioje Platono olos analogijoje tiesa kaip nepaslėptis ima prarasti savo tikrąjį pobūdį ir virsti tiesa-atitiktimi. Štai kaip toliau interpretuoja Heideggeris

[11] Plg. Herakleito ištarmę: φύςις κρύπτεσται φιλεῖ, DK 123. (Gimtis mėgsta slėptis, MA 38).

straipsnyje „Platono mokymas apie tiesą“: „Ἀλήθεια eina po ἰδέα jungu. Kai Platonas sako apie ἰδέα, kad ji yra valdovė, įgalinanti nepaslėptį, jis nurodo kai ką neišsakyta, būtent, kad tiesos kaip nepaslėpties esmė nebeišsiskleidžia savo tikrojoje ir esmingoje pilnatvėje, bet veikiau perima ἰδέα esmę. Tiesos esmė praranda savo esminę nepaslėpties savybę“ (Heidegger 1976: 230). Anot Heideggerio, jei tiesa suprantama kaip pavaldi ἰδέα matymui, nukrypstame į tiesos kaip matymo *teisingo atitikimo* sampratą. Šis teiginys numano tam tikrą platoniškosios ἰδέα supratimą. Sudėtingo klausimo apie ἰδέα prigimtį čia nesiimsiu, tik pasakysiu, kad minėtasis Heideggerio teiginys neatitinka paties Platono teksto: iš tiesų tiesa eina ne po *idėjos*, bet po *Gėrio* (idėjos) jungu. Heideggeris pernelyg lengvai išskirtinei *Gėrio* idėjai suteikia tai, kas būdinga kiekvienai, pasakytume, „eilinei“ *idėjai*. Francisco Gonzalezas teisingai atkreipia dėmesį į tą vietą *Valstybėje*, kurioje Sokratas sako: „Panašiai galvok ir apie sielą. Kai ji nukreipia savo žvilgsnį į tai, ką apšviečia tiesa ir būtis (ἀλήθειά τε καὶ τὸ ὄν), ji suvokia [ἐνόησεν] ir pažįsta, ir atrodo turinti protą [νοῦν] <...>“ (*Resp*. 508 d)[12]. Gonzalezas argumentuoja, kad čia Platono šnekama kaip tik apie idėjas – jos pačios yra apšviestos būties ir tiesos. Ir iš tiesų, kiek anksčiau tekste Sokratas sako: „Mes sakome, kad tuos [regimos juslinės tikrovės – T. M.] daiktus matome [ὁρᾶσθαί], bet jų nesuvokiame [νοεῖσθαι], o idėjas suvokiame“ (Resp. 507 b). Taigi νοεῖν yra specifinis prieigos prie idėjų būdas, o kaip matėme Gonzalezo cituotame sakinyje, tik tai, ką apšviečia tiesa ir būtis, siela gali suvokti. Todėl Heideggerio teiginys, kad ἀλήθεια eina po ἰδέα jungu, yra tiesiog formaliai logiškai prieštaringas – negali būti ἀλήθεια grįsta tuo, ką ji pati grindžia: ἰδέα. Iš tiesų Platono aprašoma tikrovės sanklodos struktūra yra veikiau tokia: **gėris » tiesa » idėjos**, o ne tokia, kaip nori pateikti Heideggeris: **gėrio-IDĖJA » tiesa**. Žinoma, šiek tiek painiavos įveda pats Platonas, vadindamas gėrį ir tiesiog gėriu (τὸ ἀγαθόν), ir gėrio idėja (ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα). Tačiau, kaip parodžiau, jeigu laikomės paties Platono teksto, nedera gėrio (idėjos) esmės sutapatinti su eilinės idėjos esme[13].

Tačiau net ir ankstyvosiose paskaitose Heideggerio bandomas įrodyti tiesos sampratos pasikeitimas į išvestinę galimas sukritikuoti – šįkart paties Heideggerio ginklais. Šių paskaitų kelias, kaip minėjau, kiek kitoks nei straipsnio: perėjimas iš nepaslėpties į teisingą atitiktį lokalizuojamas ne *Valstybėje*, o *Teaitete*. Šiame dialoge, panašiai kaip *Sofiste*, bandoma apmąstyti klaidingos nuomonės – ψευδὴς δόξα – galimybė. Kadangi ne-tiesos – ψεῦδος – fenomenas Platono apmąstomas kalbos terpėje, tai, argumentuoja Heideggeris, ir pati tiesa Platono galiausiai suprantama nebe pirmapradiškai (nebe kaip nepaslėptis, o kaip atitiktis)[14].

[12] *Valstybę* cituoju iš Jono Dumčiaus vertimo (Platonas 2000).

[13] Šios painiavos gana detalią aptartį galima rasti minėtojo tyrinėtojo tekste (Gonzalez 2009: 147–161).

[14] Prisiminę, kad Heideggeris *Būtyje ir laike* kalbą („Rede“ ir „Sprache“) supranta kaip vieną iš būties supratimo, taigi ir tiesos, konstitutyvinių elementų, susiduriame su tam tikra dviprasmybe matydami, kad Platoną jis kritikuoja ne-tiesą (taigi ir tiesą) apmąstant kalbos lygmeniu. Matyt, jis mano, kad Platonas kalbą supranta tradiciškai – išvestiniu, „objektiniu“ („vorhanden“) modusu – o ne pirmapradiškai, atskleistumo ir įšaknytumo čia-būtyje („Dasein”) požiūriu. Turėdamas galvoje, kad *Faidre* Platonas nurodo, jog tikroji kalba yra gyva ir sieliška, nurodysiu, kad minėtąjį Michaelo Inwoodo teiginį apie platoniškosios ψυχή ir heidegeriškojo Dasein tapatumą ir jo mastą dar reikia ištirti.

Tačiau po bemaž dviejų dešimtmečių skaitytose paskaitose *Parmenidas* Heideggeris pakeičia savo nuomonę ir pripažįsta, kad Platonas iš tiesų autentiškai – ne išvestinėje kalbos terpėje, o kaip pačios tikrovės bruožą – aptarė paslėptį. Jis turi galvoje *Valstybę* užbaigiantį Ero mitą: „Mitas“, kuris užbaigia Platono „pokalbį“ apie πόλις esmę, ir kuris, kita vertus, tik ir atidaro dialogą, pats užsibaigia pasakojimu apie λήθη esmę, esančią ἀλήθεια kontr-esme“ (Heidegger 1992b: 155). Jame pasakojama apie „užmaršties plynę“, kurioje po mirties prieš pradėdama naują gyvenimą apsilanko kiekvieno mirtingojo siela. Heideggeris šitaip aiškina mito prasmę: „Šis paslėpimo [Verbergung] laukas yra priešpriešinamas *φύσις*. *Λήθη* neleidžia jokio *φύειν*, jokio radimosi ir augimo. *Λήθη* pasirodo kaip *φύσις* kontr-esmė.“ (Heidegger 1992b: 176) Žinoma, φύσις čia Heideggerio suprantama kaip ἀλήθεια – esinių atsivėrimo – sinonimas, tad ir visas mitas – kaip ἀλήθεια kontr-esmės nusakymas. Be to, toje plynėje apsilankiusios sielos dargi geria vandenį iš tenai tekančios Ameletės upės (τὸν Ἀμέλητα ποταμτὸν, *Resp*. 621 b), iš kurios atsigėrusios sielos užsimiršta visa ko atžvilgiu (πάντων ἐπιλανθάνεσθαι[15], *Resp*. 621 b). Ameletės vardas, savo struktūra neigiantis rūpestį, μελέτη, Heideggerio verčiamą „Sorge“[16] vardu, mąstytojui yra dar vienas ženklas, kad mitas „<...> aiškina *ἀλήθεια* būtinybę ir jos esmingą susietumą su *λήθη*, kaip pirmosios kilmių pamatą, iš žmogaus esmingosios kilmės ir likimo“ (Heidegger 1992b: 192). Tikėtina, kad *Valstybės* mitiniai pasažai – olos analogija ir Ero pasakojimas – yra gelmiškai susiję ir skirti ἀλήθεια ir λήθη dichotomijai temizuoti. Pridursiu, kad ir kitame, paties Heideggerio neaptartame, dialoge – šiame mano straipsnyje jau minėtame *Faidre* – inversiškai kalbama apie „tiesos lygumą“. Čia neišskleisiu šio mito prasmės, tik pacituosiu taiklią to paties Gonzalezo pastabą: „Tai, kad *Faidro* mitas mini τὸ ἀληθείας πεδίον be τὸ τῆς Λήθης πεδίον, ir tai, kad Ero mitas mini τὸ τῆς Λήθης πεδίον be τὸ ἀληθείας πεδίον, rodo, jog abu mąstomi taip susietai, kad vieno įvardijimas yra pakankamas kito suponavimui“ (Gonzalez 2009: 241). Gali būti, kad Platonas taip parodo ir tam tikrą atstumą savųjų mitų atžvilgiu: svarbi ne tiek forma, kuria išreiškiama tikrovės prigimtis, bet pati bandoma apmąstyti tikrovės prigimtis – šiuo atveju pati λήθη ir ἀλήθεια sąsaja, struktūriškai atitinkanti Heideggeriui rūpimą „Verborgenheit“ ir „Unverborgenheit“ sąsają.

Tiesos „galimybės sąlygos“: *Lichtung* ir *τὸ ἀγαθόν*

Darsyk sugrįžkime prie aptartojo platoniškojo gėrio sampratos. Mano galva, ji ne tik neįrodo – kaip norėjo Heideggeris, – kad

[15] Čia susiduriame su vertimo, kuri suponuoja ir teorinį supratimą bei sprendimą, problema. „ἐπιλανθάνεσθαι” čia Platono parašytas sangrąžine pasyvine forma; Dumčius visgi verčia aktyvine forma: „[sielos – T. M] viską užmiršusios“; Heideggeris – pasyvine: „[tas, kas atsigėrė per daug – T. M.] stovi paslėptyje, kuri viską atima ir niekam išlikti neleidžia“ [stehe in der Verbergung, die alles entzieht und nichts behalten läßt] (Heidegger 1992b: 183). Šis Heideggerio vertimas – kaip apskritai ἀλήθεια vertimas „nepaslėptimi“ – yra gana neįprastas. Įprastas – lietuvių vertėjų Naglio Kardelio ir Skirmanto Jankausko vartojama „neužmarštis“. Šis vertimas, beje, konceptualiai siejasi su platoniškaja prisiminimo (ἀνάμνησις) samprata. Heideggeris, be abejo, šią λήθη ir ἀλήθεια prasmę žinojo; neneigė šio λήθη aspekto ir šioje interpretacijoje *Parmenido* paskaitų kurse bei, panašiai kaip straipsnyje „Platono mokymas apie tiesą“ teigė, jog šioji konotacija žymi ne-tiesos, taigi ir tiesos, sampratos degradacijos pradžią.

[16] „Rūpestis“ („Sorge“) *Būtyje ir laike* yra pamatinis čia-būties egzistencialas.

Platono mąstyme esama tiesos sampratos degradacijos (aptartojo perėjimo iš autentiškos tiesos sampratos kaip nepaslėpties į išvestinę tiesos kaip atitikties sampratą), tačiau netgi priešingai – ji struktūriškai atitinka vėlyvojo Heideggerio bandymus pagilinti tiesos kaip nepaslėpties sampratą, t. y. apmąstyti nepaslėpties „galimybės sąlygas“, Heideggerio įvardijamas *Lichtung* (proskynos), *Offenheit* (atvirybės) ir kitais vardais. Paskaitykime tokį sakinį iš straipsnio „Filosofijos pabaiga ir pagrindinis mąstymo uždavinys“: „*Ἀλήθεια*, nepaslėptį, mes turime mąstyti kaip proskyną[17], kuri įgalina būtį ir mąstymą, ir jųdviejų esatį vienas kitam. Rami proskynos širdis yra tylos vieta, iš kurios atsiranda būties ir mąstymo sąryšio galimybė, t. y. esatis ir įsiklausymas į ją“ (Heidegeris 1992: 421). Ir toliau: „*Ἀλήθεια*, nepaslėptis kaip proskyna, veikiau sukuria tiesos galimybę, nes ir pati tiesa, ir būtis, ir mąstymas tik proskynos stichijoje gali būti tuo, kas jie yra“ (Heidegeris 1992: 422). Šie sakiniai puikiai atspindi bendrą vėlyvosios heideger iškosios tiesos sampratos tendenciją: nebepasitenkinama ieškojimu, kas yra išvestinės propozicinės tiesos sampratos pamatas, bet ieškoma, kas yra šio pamato pamatas – *kur* galima tiesa kaip nepaslėptis. Kaip tik šioje ertmėje galimas būties ir mąstymo susiklausymas („Zusammengehören“ – Heideggeris vartoja ne įprastinius „Übereinstimmung“ (atitikties) ar „Richtigkeit“ (tiesingumo) terminus), taigi ir pati tiesa. Tačiau Heideggeris filosofijos tradicijoje neranda nė vieno autoriaus, kuris būtų apmąstęs tokį dalyką: „Visa metafizika, neišskiriant nė jos antipodo – pozityvizmo, šneka Platono kalba. Jo mąstymo pamatinis žodis, t. y. esinio būties išraiška, yra εἶδος, ἰδέα: išvaizda, per kurią esinys parodo save patį. Tačiau išvaizda yra esaties būdas. Jokios išvaizdos be šviesos – tai suprato ir pats Platonas. Tačiau nėra jokios šviesos ir jokio skaidrumo be proskynos“ (Heidegeris 1992: 420). Dabar ir paskaitykime Platono pateiktą gėrio apibrėžtį: „Tad tai, kas dalykams, kuriuos galima pažinti, suteikia teisingumą, o tam, kuris pažįsta, – pažinimo galią, ir laikyk gėrio idėja – žinojimo ir tiesos pažinumo priežastimi. Kad ir kaip gražu yra viena ir kita – pažinimas ir tiesa, – bet jeigu gėrio idėją laikysi kažkuo kitu, dar gražesniu už šiuodu dalykus, galvosi teisingai“ (*Resp*. 508 e). Akivaizdu, kad gėrio plotmė struktūriškai atitinka „proskynos“ plotmę, jeigu jas suprantame ką tik aptartąja prasme: abi jos nurodo tokias *vietas*, kurios apima, suteikia bendrą matą būčiai ir mąstymui apie ją. Šį panašumą pastaruoju metu yra aptarę ir naujausių monografijų apie Platono ir Heideggerio santykį autoriai. Pavyzdžiui, Gonzalezas teigia: „Labai ironiška yra tai, kad tuo pat metu kai Heideggeris nurašo Platoną priskirdamas jam tiesos kaip atitikimo sam-

[17] Richardas Capobianco savo naujoje studijoje *Engaging Heidegger* atkreipia dėmesį (2011: 87–101) į gana neatsargų žodžio „Lichtung“ vertimą anglakalbiuose Heideggerio vertimuose. Vėlyvasis Heideggeris teigia, kad šią sąvoką turėtume suprasti paskirai nuo konotacijų su šviesa, tačiau neretas vertėjas versdamas vartoja žodį „Lightning“, o labiau čia tinkantis „Clearing“ vartojamas verčiant „Lichtung“ ankstyvuosiuose Heideggerio tekstuose, kuriuose ji dar sieta su šviesa, – vėlgi netinkamai. Todėl ir lietuviškąjį Šliogerio šio žodžio vertimą „prošvaiste“ keičiu „proskyna“ (toks T. Vėželio pasiūlytas (Capobianco 2010) angliškojo mums čia rūpimos „Lichtung” prasmės atitikmens – žodžio „Clearing“ – vertimas man atrodo visiškai priimtinas, nes jis ne tik yra viena iš pirminių žodžio „Lichtung“ reikšmių, bet ir neturi akivaizdžių sąsajų su šviesa). Toks vertimas parankus suprasti, ar kalbama apie ankstyvąją (šiajai galima palikti Šliogerio „prošvaistę“), ar apie vėlyvąją Heideggerio „Lichtung“ sampratą.

pratą, jo paties mąstymas pateikia tokį ἀλήθεια aprašymą, kuris ypač priartėja prie to, kurį pats Platonas pateikia Saulės analogijoje <...>“ (Gonzalez 2009: 166). Taip pat ir kitas tyrinėtojas, Markas Ralkowskis, savo knygoje *Heideggerio platonizmas* (*Heidegger's Platonism*) (2009) grindžia tezę, jog Heideggerio proskynos idėja yra panaši (ar netgi tiesiogiai jos paveikta!) į Platono gėrio idėją. Glausčiausiai jo mintį atskleidžia tiesiog vienas knygos poskyrio pavadinimas: „Gėris: Heideggerio Platonas yra vėlyvasis Heideggeris“ (Ralkowski 2009: 65). Kalbine figūra „Heideggerio Platonas“ turima galvoje 1931–1932 bei 1933–1934 metų paskaitų kursuose atliktos Platono gėrio idėjos interpretacijos, skirtingai nei tekste „Platono mokymas apie tiesą“ pernelyg nenutolstančios nuo Platono teksto, taigi atitinkančios paties Platono mintį. Juk štai kaip vienaname iš jų kalbėjo Heideggeris: „Gėris sieja 1. ἀλήθεια, tai, kas priklauso *matomybei* [*Gesichteten*], atvirybę [die Offenbarkeit] su 2. νούς, gebėjimu suvokti ir suprasti, būties-supratimu [*Seinsverständniss*]. *Gėris yra būties ir nepaslėpties įgalinimas jų vienos su kita susiklausančiose esmėse.* [*Das Gute ist die Ermächtigung des Seins und der Unverborgenheit zu ihrem in sich zusammengehörigen Wesen*.]“ (Heidegger 2001: 200). Keista, kad vėliau ieškodamas, kas gi yra būties ir žmogaus susiklausymo („Zusammengehören“) pamatas, šios gėrio idėjos Heideggeris šiuo aspektu nebeprisimena, o skiria jai tiesos degradacijos kaltininkės vaidmenį. Žinoma, struktūrinio panašumo tarp „proskynos“ ir „gėrio idėjos“ nustatymas šiame straipsnyje yra dar ganėtinai preliminarus ar prolegomeniškas – reikia turėti galvoje tai, kad gėris sieja tik mąstomą būtį su mąstančiąja sielos dalimi, bet ne regimą būtį su regimąja. Tad reikia detalios atskiros studijos išsiaiškinti, kokiu mastu būties ir žmogaus santykio susietumas Heideggerio mąstyme atitinka mąstomosios būties ir mąstančiojo santykio aptartį Platono mąstyme.

Svarbu tai, kad ir kituose Platono tekstuose galime atpažinti vėlyvajam Heideggeriui rūpimų atvirybės ar proskynos apmąstymų (beje, mąstomų *ne vien* tiesos kontekste) tam tikrus atitikmenis. Čia juos nužymėsiu tik probėgšmiais. Tame pačiame straipsnyje Heideggeris yra pateikęs ir tokį proskynos apibrėžimą: „Ši proskyna yra visų esinių ir ne-esinių atvirumo vieta [das Offene]“ (Heideggeris 1992: 418). Mano nuomone, grįsdami Heideggerio ir Platono tiesos sampratų panašumą tiesos galimybės sąlygų apmąstymo požiūriu čia galime pasitelkti platoniškąją erdvės – χώρα – sampratą, aptinkamą dialoge *Timajas*. Jame išgirstame platoniškiesiems dialogams būdingą perskyrą: esą tikrovėje esti kintantis juslinis pasaulis ir galimas vien mąstyti idėjų pasaulis. Bet ši perskyra gana netikėtai papildoma: „<...> trečia, esti dar viena rūšis, būtent erdvė: ji amžina, jos neįmanoma sunaikinti, ji dovanoja būstą viskam, kas tik gimsta, tačiau pati suvokiama be pojūčių, kažkokio neteisėto samprotavimo dėka, tad patikėti jos buvimu beveik neįmanoma“ (*Tim*. 52 a-b)[18]. Mano nuomone, proskyna minėtąja prasme ir platoniškoji erdvė gimiringos savo struktūra: jos savo apibrėžtimis yra prie niekio artėjančios bebruožės ertmės, esančios visa ko pasirodymo pamatas. Heideg-

[18] *Timają* cituoju iš N. Kardelio vertimo (Platonas 1995).

gerio ir Platono tiesos sampratų giminingumui parodyti χώρα tinkamesnė tuo, kad, skirtingai nei gėrio idėja, nenumano jokio vertybinio konteksto, taip pat savo erdvinėmis konotacijomis[19]. Į šį panašumą yra atkreipęs dėmesį – tačiau, kaip pats sako, vėlgi veikiau tik prolegomeniškai – libaniečių kilmės tyrinėtojas Nader El-Bizri (2004). Jis taip pat atkreipia dėmesį ir į būties (ὂν) sampratos *Sofiste* giminingumą su erdve *Timajyje*: „Tiek būtis (ὂν; *Sein*; être), tiek erdvė (χώρα; *Raum*; espace) pasirodo esantys *kita* nei tai, kas juda arba yra rimtyje“ (El-Bizri 2004: 89). Šių įžvalgų čia neplėtosiu, tik konstatuosiu, kad Platono mąstyme galime aptikti vėlyvojo Heideggerio tiesos kaip nepaslėpties sampratos pagilinimo (Bereich, Offenheit, Lichtung) struktūrinių atitikmenų (pirmiausia: ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα ar tiesiog χώρα, galbūt: ὂν). Galima tik paminėti: kaip pats Heideggeris pirmąsias sąvokas apmąstydavo ir ne tiesos kontekste, taip ir pastarieji Platono terminai ne visi eksplicitiškai sieti su tiesa. Tačiau tikrasis šių sąvokų santykio nustatymas yra detalių tyrimų reikalaujanti problema.

Išvados

Heideggeris pateikia puikią Platono *Valstybėje* aptinkamos olos analogijos interpretaciją, kuria remdamiesi galime matyti, kaip joje išskaityti tiesos kaip nepaslėpties sampratą. Tačiau kita Heideggerio interpretacijos dalis, teigianti tiesos sampratos olos analogijoje kismą iš nepaslėpties į atitiktį, grindžiama kvestionuotina platoniškosios gėrio sampratos interpretacija. Maža to: gėrio samprata, kuria Heideggeris norėjo atskleisti Platono tiesos sampratos ydingumą, iš tiesų veikiau parodo Platono tiesos sampratos panašumą į paties Heideggerio: gėrio idėja struktūriškai atitinka vėlyvojo Heideggerio bandymus nusakyti tiesos kaip nepaslėpties „galimybės sąlygas”, jo įvardijamas proskynos ir kitais vardais. Platono ir Heideggerio tiesos sampratos panašumus galima matyti ir kitais aspektais: abu mąstytojai aptaria nuo tiesioginio akivaizdumo atitrūkusios kalbos reikšmę netiesai, panašiai nusako tokios kalbos (Platono raštas ir Heideggerio objektiniai žodžiadaikčiai) genezę; abu apmąsto tiesai kaip nepaslėpčiai priklausančią paslėptį: Heideggerio Verborgenheit–Unverborgenheit bei Platono λήθη–ἀλήθεια dichotomijos.

[19] Būtų galima paprieštarauti, kad Platonas savosios erdvės sampratos eksplicitiškai nesieja su tiesa. Tačiau Timajo sakinį „<...> pasirodome nesugebą <...> kalbėti tiesą, būtent: kadangi atvaizdas ne savyje pačiame talpina savojo gimimo priežastį, o nuolat kaip kažko kito šešėlis, jis ir privalo gimti kažko kito viduje <...>“ (*Tim.* 52 c), patį šį „τἀληθὲς λέγειν“ galime suprasti ne tik kaip konkrečios tiesos sakymą, bet ir kaip tiesos *kaip tokios*, tiesos esmės sakymą arba tiesos apie tiesą sakymą, būtent: reikalinga tam tikra erdvė tam, kad rastųsi daiktas ir teisingas atitikimas jam, t. y. reikalinga tam tikra erdvė, kad būtų galima tiesa. Net jei toks argumentas pasirodytų netinkamas, jis nėra absoliučiai būtinas – pats Heideggeris savuosius „Offenheit“ ar „Lichtung“ apmąsto ne visuomet siedamas su tiesos problematika.

LITERATŪRA

Capobianco, R., 2010. *Ereignis interviu su Heideggerio filosofijos tyrinėtoju Richardu Capobianco.* [žiūrėta 2012 m. gruodžio 21 d.] Prieiga per internetą: <http://aplinkkeliai.lt/dialogai-%E2%80%93-polilogai/ereignis-interviu-su-heideggerio-filosofijos-tyrinetoju-richardu-capobianco/>.

Capobianco, R., 2011 [2010]. *Engaging Heidegger*. Toronto: University of Toronto Press.

El-Bizri, N., 2004. Ον και χωρα: Situating Heidegger Between The *Sophist* and The *Timaeus*. *Studia Phaenomenologica* IV (1–2): 73–98.

Gonzalez, F. J., 2009. *Plato and Heidegger: A Question of Dialogue*. Pennsylvania: Pennsylvania State University Press.

Gutauskas, M., 2000. Subjekto desubstancializacija M. Heideggerio filosofijoje. *Problemos* 59: 53–60.

Heidegeris, M., 1992. *Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis.

Heidegger, M., 1976. *Wegmarken*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Heidegger, M., 1977 [1927]. *Sein und Zeit*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Heidegger, M., 1992a [1924–1925]. *Platon: Sophistes*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Heidegger, M., 1992b [1942–1943/1982]. *Parmenides*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Heidegger, M., 2001 [1933–1934]. *Sein und Wahrheit*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Heidegger, M., 2007 [1969]. *Zur Zache des Denkens*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.

Heidegger, M., 2009 [1931–1932/1988]. *The Essence of Truth: On Plato's Cave Allegory and Theaetetus*. London; N.Y: Continuum.

Heideggeris, M., 2012 [1927]. Būtis ir laikas. *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 20 (1): 91–100.

Inwood, M., 2005. Truth and Untruth in Plato and Heidegger. In: *Heidegger and Plato: Toward Dialogue*, eds. Partenie, C.; Rockmore, T. Illinois: Northwestern University Press, p. 72–95.

Kardelis, N., 2007. *Vienovės įžvalga Platono filosofijoje*. Vilnius: Versus aureus.

Levinas, E., 1994. *Etika ir begalybė*. Vilnius: Baltos lankos.

Platonas, 1995. *Timajas. Kritijas*. Vilnius: Aidai.

Platonas, 1996. *Faidras*. Vilnius: Aidai.

Platonas, 2000. *Valstybė*. Vilnius: Pradai.

Ralkowski, M. A., 2009. *Heidegger's Platonism*. London; N.Y.: Continuum.

HEIDEGGER AND PLATO: THE CONCEPT OF TRUTH

Tomas Nemunas Mickevičius

S u m m a r y

This article interferes into the discussion regarding the relationship between the philosophies of Heidegger and Plato. It argues for the thesis that in the corpus of Platonic dialogues it is possible to find a concept of truth which corresponds to the Heideggerian one. First, it is shown, that both Plato and Heidegger similarly describe the genesis of false language and it's connectedness with un-truth. Secondly, it is shown that both Plato and Heidegger understand truth – to use a Heideggerian concept – as unconcealedness with concealedness belonging to it. And finally, it is shown that in the works of Plato one can find structural equivalents of later Heidegger's attempt to think over the "conditions of possibility" of truth as unconcealedness.

Keywords: truth, correctness, correspondence, unconcealedness, conditions of possibility

Įteikta 2012 11 02